REPUBLIKA SLOVENIJA
VLADA REPUBLIKE SLOVENIJE

Gregorčičeva 20–25, SI-1001 Ljubljana

T: +386 1 478 1000
F: +386 1 478 1607
E: gp.gs@gov.si
http://www.vlada.si/

Številka: 00104-114/2018/6
Datum: 22. 2. 2018

Odgovor na poslansko vprašanje Eve Irgl v zvezi z zagotavljanjem javnosti sojenja

Poslanka Eva Irgl je 26. 1. 2018 na Vlado Republike Slovenije naslovila pisno poslansko vprašanje v zvezi z javnostjo sojenja, na katerega Vlada RS v nadaljevanju podaja odgovor.

Vlada RS uvodoma pojasnjuje, da je vsebinsko podobno vprašanje v zvezi z izvajanjem 24. člena Ustave Republike Slovenije na Vlado RS naslovila že poslanka Anja Bah Žibert, in sicer dne 14. 7. 2017, na katerega je Vlada RS celovito odgovorila (sklep, št. 00104-390/2017/4 z dne 4. 8. 2017). Upoštevaje to dejstvo, se Vlada RS v tem odgovoru opredeljuje le do vprašanj, ki niso bila zajeta v pisnem poslanskem vprašanju poslanke Anje Bah Žibert.

Javnost sojenja je bistvena prvina demokratične družbene ureditve in tudi z ustavo posebej zajamčena pravica, ki v okviru temeljne človekove pravice do sodnega varstva zagotavlja uresničevanje pravice do poštenega sojenja. Po 24. členu Ustave RS, ki ureja javnost sojenja, so sodne obravnave javne, sodbe pa se izrekajo javno. Pravica javnosti sojenja pa ni absolutna, saj 24. člen v zadnjem stavku vsebuje zakonski pridržek, na podlagi katerega je zakonodajalec pooblaščen, da določi izjeme, torej primere in pogoje, pod katerimi se javnost sojenja lahko izključi.

Vlada RS je seznanjena z aktom predsednika vrhovnega sodišča, ki je določil pogoje za pridobitev in odvzem akreditacije novinarjev, z naslovom Pogoji za pridobitev in odvzem akreditacije novinarjev za poročanje z glavnih obravnav na sodiščih (v nadaljevanju: Pogoji). Podlago za izdajo omenjenega akta predsedniku vrhovnega sodišča določa Sodni red, za izdajo katerega je po 81. členu Zakona o sodiščih (v nadaljevanju: ZS) pristojen minister za pravosodje, po predhodno pridobljenem mnenju predsednika vrhovnega sodišča. Nov Sodni red zagotavljanje javnosti dela ureja v drugem poglavju (členi 5 do 18) in v 10. členu predsednika vrhovnega sodišča pooblašča za izdajo akta, ki ureja pogoje za pridobitev in odvzem akreditacije. Tekom priprave in usklajevanja Sodnega reda je bilo veliko pozornosti namenjeno prav normiranju tega področja. V skladu s prehodno določbo 294. člena Sodnega reda, ki določa rok za izdajo tega akta, pa je predsednik vrhovnega sodišča ta akt tudi izdal.

Kot izhaja iz podatkov, dosegljivih na spletnih straneh sodišč, so na podlagi veljavnih akreditacij predstavnikom medijev omogočene dodatne pravice za namen ustreznega zagotavljanja javnosti sodnih postopkov in obveščanja javnosti, spremljanja dela sodišč in delo v prostorih sodišč. Veljavna akreditacija je pogoj za prijavljanje oziroma zaprosilo za dovoljenje za snemanje in fotografiranje skladno z določbami 17. člena Sodnega reda, ter posledično za vnos fotografske in snemalne opreme v prostore sodišč.

Imetniki akreditacij lahko v prostore sodišč za lastne potrebe prinesejo in uporabljajo tudi mobilne aparate in prenosne računalnike, razen če predsednik sodišča ali sodnik, ki vodi postopek, iz upravičenih razlogov odredita drugače. Imetniki akreditacij so dolžni upoštevati

pravila Sodnega reda in hišnega reda sodišč, navodila sodnika, ki vodi postopek, ter spoštovati ugled in vlogo ustanove, pravice strank in drugih udeležencev, osebno integriteto sodnikov, zasebnost uporabnikov, obiskovalcev in drugih zaposlenih na sodiščih.

Pogoji podrobneje določajo pravila glede snemanja in fotografiranja, ter navajajo primere kršitev, za katere so predvideni tudi ukrepi: od opozorila, odvzema pravice za konkretno zadevo ali za več zadev, do odvzema akreditacije. Ukrepi se lahko izrečejo tako posameznemu imetniku akreditacije, kot tudi upravičencu oziroma mediju, ki ga imetnik akreditacije predstavlja oziroma s katerim sodeluje.

Po mnenju Vlade RS Pogoji novinarjem zagotavljajo avtonomijo, svobodo izražanja, avtorskih pravic ter ali zagotavljajo transparentnost in preglednost sojenja. Akt predsednika vrhovnega sodišča namreč poleg zakonskih podlag (postopkovne zakonodaje, Zakona o medijih, Zakona o dostopu do informacij javnega značaja in Sodnega reda) zaokrožuje celoto pravil, da se pri obveščanju javnosti lahko ustavna pravica do javnosti sojenja tudi dosledno uresničuje. Kateri podatki v zvezi s spori pred sodišči spadajo v okvir javnosti, določa že ZS. Ti podatki se objavljajo zaradi zagotavljanja javnosti sojenja, kar posledično vključuje način obveščanja javnosti in medijev. Sam način izvrševanja javnosti sojenja pa nadalje normira na podlagi ZS sprejet Sodni red. Določba 17. člena Sodnega reda način izvrševanja javnosti sojenja določa tako, da je hkrati omogočena čimbolj nemotena izvedba javnega obravnavanja in izvrševanja sodne oblasti. Prvi odstavek snemanje in fotografiranje omejuje na čas pred pričetkom glavne obravnave in na čas ob ustni razglasitvi odločitve, možno pa je samo s prostora, ki ga za to določi sodnik, ki vodi postopek. Upoštevaje tudi tretji odstavek sodnik, ki vodi postopek, snemanje dopusti v obsegu, ki je potreben za pravilno obveščanje javnosti ter na način, ki najmanj ovira potek postopka. S tem so sodniku dana sredstva, da se osebnostne pravice strank v fazi fotografiranja in snemanja ustrezno zavarujejo, upoštevaje tudi njihovo voljo.

S podatki o prošnjah za snemanje, ki se nanašajo na kazenske postopke oziroma pristojnost predsednika vrhovnega sodišča za izdajanje dovoljenj za snemanje skladno s 301. členom Zakona o kazenskem postopku, razpolaga Vrhovno sodišče Republike Slovenije.

V okviru tega postopka je bilo v letu 2017 prejetih 733 prošenj za snemanje. Od tega je bilo ugodeno 694, 38 jih je bilo zavrnjenih, do zavrženja pa je prišlo v enem primeru, ker prosilec ni bil medij ali novinar, vpisan v razvid samostojnih novinarjev. Razlogi za zavrnitev so bili predhodni odvzem dovoljenja prosilcu v isti zadevi (1), narava kaznivega dejanja, varstvo pravice do družinskega življenja, zaščita otrok oziroma varovanje koristi mladoletnih oškodovancev (34) ter zdravstveno stanje obdolženca (3). V nekaterih primerih (npr. zadeva »Jeseniška deklica«) so bila dovoljenja za snemanje glavne obravnave zavrnjena in so vodena v okviru navedene statistike zavrnitev, za snemanje razglasitve oziroma izreka pa je bilo kljub temu izdanih 11 dovoljenj.

Vrhovno sodišče ob tem še pojasnjuje, da dovolitev snemanja ni v neposredni korelaciji z javnostjo sojenja. Dejstvo, da dovoljenje ni izdano, ne pomeni nujno, da je obravnava zaprta za javnost. Mediji in javnost so v teh primerih še vedno lahko prisotni in o obravnavi poročajo, ni le dovoljenja za snemanje.

Podatki za leto 2017 bodo javno objavljeni in dosegljivi na spletnih straneh sodišč, ko bo sprejeto Letno poročilo o učinkovitosti in uspešnosti sodišč 2017